

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

EL TFG AL GRAU D'EDUCACIÓ SOCIAL

Estudi avaluatiu sobre la implementació per primer cop del TFG al grau d'Educació Social a la Universitat de Barcelona

- Soria Ortega, Vanessa
Universitat de Barcelona
Departament MIDE, Facultat de Pedagogia
Passeig de la Vall d'Hebron, 171, 08035 Barcelona, Espanya
vanessa.soria@ub.edu
- Carmona Monferrer, Moises
Universitat de Barcelona
Departament Psicologia, Facultat de Pedagogia
Passeig de la Vall d'Hebron, 171, 08035 Barcelona - Espanya
mcarmona@ub.edu
- Villar Mariscal, Sara
Universitat de Barcelona
Facultat de Pedagogia
Passeig de la Vall d'Hebron, 171, 08035 Barcelona - Espanya
saravillar@ub.edu
- Ferrer Cerveró, Virginia
Universitat de Barcelona
Departament DOE, Facultat de Pedagogia
Passeig de la Vall d'Hebron, 171, 08035 Barcelona - Espanya
virginiaferrer@ub.edu

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

1. **RESUM:** L'estudi¹ que s'ha desenvolupat durant el curs 2012-2013 al grau d'Educació Social de la Universitat de Barcelona, ha estat relacionat amb la implementació per primer cop del Treball de Fi de Grau (TFG). L'estudi que presentem ha estat de caire avaluatiu, recollint dades per entendre com ha funcionat aquesta nova assignatura. Amb aquest objectiu hem dissenyat així com aplicat dos qüestionaris, per professors i per alumnat, oferint resultats per entendre aquesta experiència.
2. **ABSTRACT:** This study, which has been developed during 2012-2013 academic course in Social Education degree which takes place in Barcelona University, has been linked, for the first time, to the implementation of the Final Bachelor Degree. The study, which we have presented, has been en evaluation, collecting data to understand how this new subject has worked. Through this aim, we have designed and implemented two questionnaires, to teachers and students, providing results to understand this experience.
3. **PARAULES CLAU** Educació Social, Innovació Docent, Treball Fi de Grau, Evaluació de la Qualitat, Educació Superior, Qualitat de la Innovació / **KEYWORDS** Social Education, Educational Innovation, Degree Final Project, Quality Evaluation, Higher Education, Innovation Quality
4. **DESENVOLUPAMENT:**

a) Introducció

Els anterior Projectes d'Innovació Docents (PID) de la Universitat de Barcelona atorgats al grup NOVEDUSOC del grau d'Educació Social, han servit per plantejar, dissenyar i proposar un disseny metodològic innovador del Treball de Fi de Grau (TFG) d'Educació Social. En l'últim curs, 2012-2013, s'ha dut a terme l'implementació per primer cop del

¹A aquest projecte s'ha finançat gràcies a l'ajut concedit pel Vicerectorat de Política Docent i Científica de la Universitat de Barcelona a través del programa de millora i innovació docent PMID i dels projectes PID 2010, PID 2011 i PID 2012 (projectes d'innovació docent).

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

TFG, i l'estudi que es presenta a continuació aporta evidències del seu desenvolupament, així com la valoració del professorat i alumnat participant.

Un cop avaluada l' experiència podem valorar de forma molt positiva el TFG en els nostres estudis, ja que han donat peu a la professionalització, formació i creació d' oportunitats pels futurs i futures educadors/es socials, tot i tenir aspectes a profunditzar, re-elaborar i repensar. El 99% han superat l' assignatura amb una mitjana de 8,5 sobre 10 de nota.

¿De que parlem quan ens referim al TFG? El Treball de Fi de Grau és una assignatura de l'últim any de grau que pot anar del 4 a 18 crèdits ECTS. Aquest projecte esdevé una oportunitat per l'alumnat per: centrant-me en un tema o temes concrets, demostrar com ha assolit les competències generals i específiques dels seus estudis.

El TFG es un sistema abierto y complejo que no debería ceñirse exclusivamente al mandato oficialista, o tener como propósito exclusivamente evaluar las competencias de grado del alumnado. La tentación siempre es seguir al pie de la letra la norma y tener la sensación de que estamos “cumpliendo”. Hacer esto significaría cerrar el sistema del TFG, operar un reduccionismo y desaprovechar las oportunidades latentes que podemos desarrollar (Ferrer, Carmona i Soria, 2012: p.24).

Però la proposta de TFG feta des del grau d'Educació Social de la Universitat de Barcelona va més enllà. No es tan sols entendre aquest projecte com un tràmit si no també como una oportunitat per la formació i professionalització de l'alumnat. Tot això entenent el context d'aplicació i implementació de l'Espai Europeu d'Educació Superior així com, específicament, els Treball de Fi de Grau.

Y no sólo preocupa el TFG por no existir suficiente experiencia o historia acumulada en las Facultades, o por ser una nueva asignatura y unos procedimientos inéditos, sino que se agrava dicho temor debido a los recortes presupuestarios que están sufriendo las universidades, la precariedad del trabajo y de los contratos docentes, las presiones para aumentar las ratios profesorado/alumnado en las aulas,

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

para cerrar grupos de alumnado, las indicaciones economicistas (pues no están respaldadas por indicadores de calidad educativos) cada vez más crecientes para aumentar la virtualización de las universidades presenciales, el aumento de las tasas académicas, las dificultades de los estudiantes para compatibilizar estudios y trabajo debido a su condición socioeconómica y, por tanto, el temor a no poder mantener índices de rendimiento, de éxito y de inserción altas y a que el abandono y la frustración vayan aumentando, o bien se alargue en demasía el período de realización de la carrera escogida y por tanto se aplaze la obtención del título.” (Ferrer et al., 2012:p.15)

Per tant, creiem que és necessari contextualitzar els beneficis però també les limitacions del TFG, creant un *corpus* de coneixement sobre com dur-lo a terme amb el màxim de qualitat tot i les dificultats actuals. Creure en el TFG en els seus inicis és clau per poder construir una cultura, com hem comentat nova en molts graus, i donar-li el valor que té una assignatura d'aquestes característiques. En aquest a línia, “Es necesario, por tanto, desarrollar estrategias para hacer explícitos y visibles los beneficios de los diversos TFG y generar estrategias de gestión y difusión de estos conocimientos adquiridos por los estudiantes para vincularlos a la empleabilidad (Gresty, 2009).” (Ferrer *et al.* 2012:p.27).

En resum, el nostre estudi té aquest objectiu, el de visibilitzar una pràctica innovadora d'implementació de TFG ajudant a la generació de coneixement i reflexió entorn a la formació del nostre alumnat i futur professional.

b) Objectius

Els objectius per aquest estudi són:

- ✓ Avaluar l' implementació per primer cop del TFG al grau d'Educació Social de la Universitat de Barcelona a través de conèixer la percepció i opinió dels seus participants.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

- ✓ Oferir orientacions per a les properes edicions de l'assignatura del TFG al grau d'Educació Social de la Universitat de Barcelona.

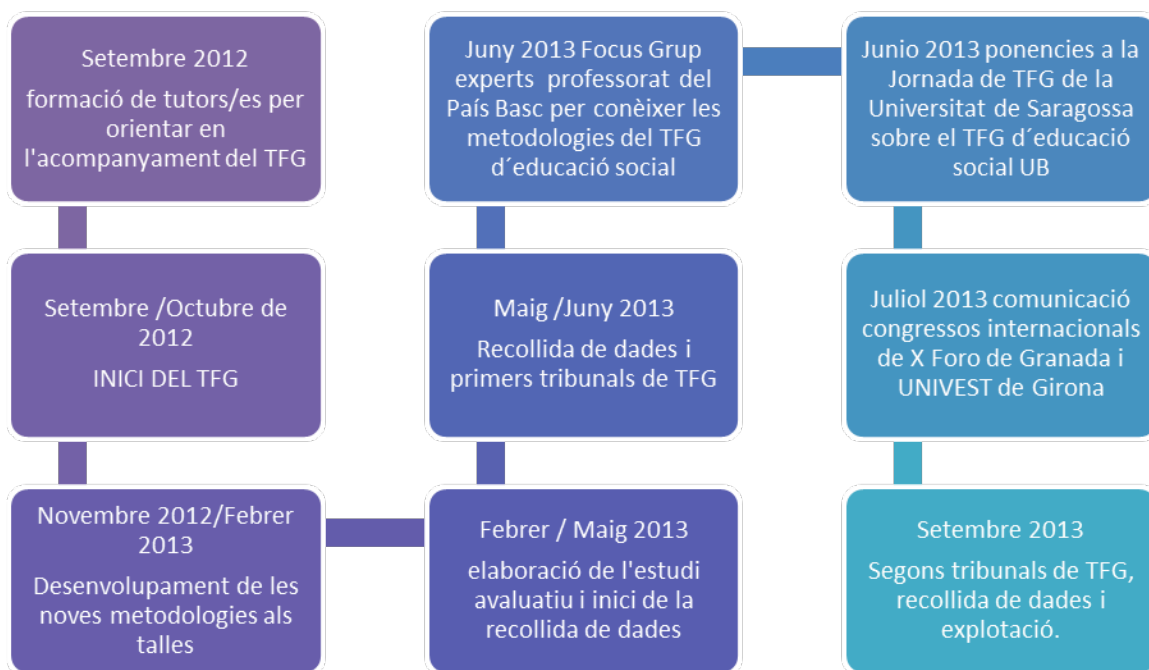

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

c) Descripció del treball

La metodologia d' investigació emprada ha estat tant qualitativa com quantitativa, a través d'un estudi avaluatiu. Per el desenvolupament de la recerca hem dissenyat dos qüestionaris *ad hoc*, un per alumnat i l'altre per professorat. Si parlem de la metodologia de treball podem fer referència a la participació, col·laboració i multidisciplinarietat de l' equip i la resta d' agents col·laboradors en aquest procés.

Tot seguit presentem un resum de la planificació/activitats dutes a terme a grans trets en aquest estudi i implementació del TFG (*veure imatge 1*).

Imatge 1. Fases de l'implementació del TFG a Educació Social al curs 2012-2013.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

En resum, el context d'aplicació d'aquest estudi ha estat el grau d'Educació Social de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona. Concretament a l'assignatura del Treball de Fi de Grau implementada per primer cop durant el curs 2012-2013. Per tant, podem parlar d'una mostra no probabilística per accessibilitat que ha constatat del total d'alumnes matriculats al TFG durant l'esmentat curs. El total de la població de la mostra ha estat de 110 estudiants, que han pogut desenvolupar el seu treball amb el suport de 18 tutors i tutores. La mostra final ha estat de 51 alumnes (46% de la població) i els 18 tutors i tutores (100% de la població).

En relació a l'optimització del procés de creació, construcció i acompanyament del TFG, com a nou espai formatiu, va suposar la planificació de diferents accions. Com a punt de partida i orientació als estudiants es van organitzar tres mòduls introductoris corresponents a les tres modalitats de treball a les que l'alumnat podia acollir-se, els quals eren liderats per professionals reconeguts en cadascun dels àmbits (Recerca, Creació i producció de materials i Emprenedoria social). Tanmateix, l'alumnat ha estat organitzat en seminaris reduïts on a la tutorització del professorat assignat s'ha afegit, mitjançant la metodologia grups d'èxit, un procés d'ensenyament-aprenentatge i d'acompanyament entre iguals.

En referència a les evidències i elements avaluatius durant el procés, parlem de tres informes de seguiment al llarg del curs comprés pel TFG, mitjançant els quals els tutors i tutores poden valorar la fase en la que es troba el treball, així com els estudiants poden rebre feedback d'allò que han anat construint.

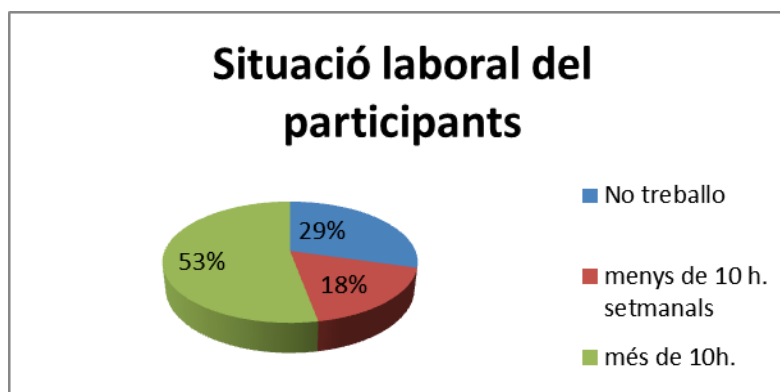
Degut a l'extensió d'aquesta comunicació, presentarem els resultats referents al qüestionari d'alumnat que ofereixen una descripció del que ha estat l'experiència, així com les orientacions extretes dels resultats i conclusions.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

d) Resultats i conclusions

Pel que fa a l'estudi, hem aconseguit aproximadament el 50% de la població total d'estudiants matriculats en el TFG d'Educació Social, per la qual cosa els resultats són vàlids i significatius. Sent el 88% dones i el 12% homes la distribució per sexes de les respostes. La mitjana d'edat és de 25 anys i la situació laboral dels participants, com es pot observar en el gràfic que hi ha a continuació (*veure gràfic 1*), mostra que els estudiants d'educació social ja estan actius al mercat laboral i amb treball que impliquen jornades superiors a 10 hores setmanals. En relació a les característiques laborals de les seves ocupacions actuals, el percentatge d'alumnat que treballa en un àmbit relacionat amb l'educació social (37%) és similar al que no ho fa (43%), per tant no és una diferència significativa.

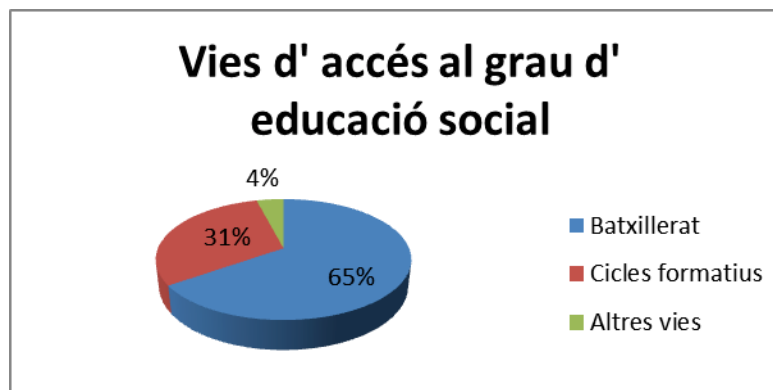

Gràfic 1. Situació laboral dels educadors/es socials participants.

Pel que fa a la via d' accés al grau, destaca que dels participants el Batxillerat és d'on provenen més alumnes 65% (*veure gràfic 2*).

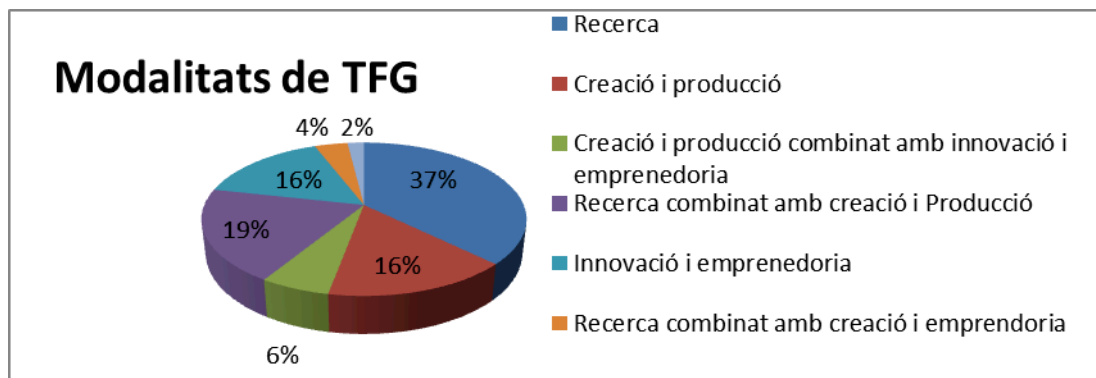

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

Gràfic 2. Via d' accés al grau d' Educació Social.

Si fitxem la mirada en les modalitats de TFG dels enquestats, en el gràfic 3 podem veure els diversos percentatges. La modalitat més utilitzada en el curs 2012-2013 ha estat la de recerca (35%) i posteriorment la de creació i producció combinat amb innovació i emprenedoria (19%).

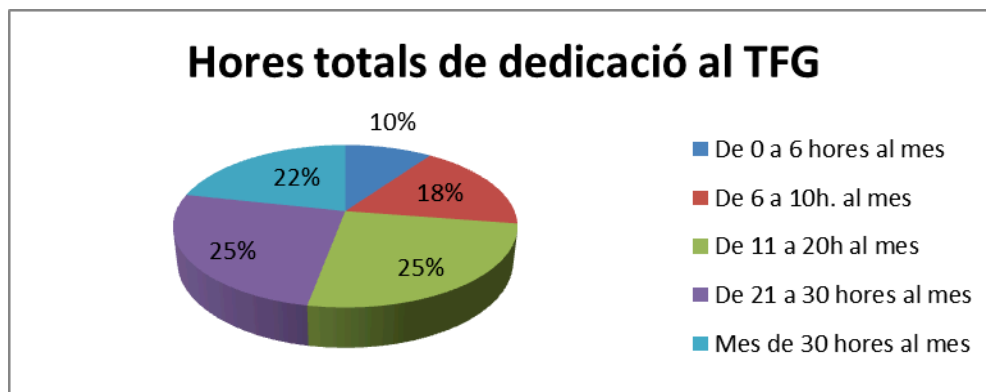
Gràfic 3. Modalitats de TFG.

Sobre la col·laboració d'agents externs en el TFG, el 73% ha realitzat el seu treball sense entitats externes, mentre que el 18% ho ha desenvolupat en una entitat social i un 8% en la pròpia UB.

Després de consultar als estudiants, podem dir que la dedicació mitjana ha estat més de per sobre de les 11 hores setmanals. Més del 72% d' enquestats així ho valoren (*veure gràfic 4*).

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

Gràfic 4. Hores totals de dedicació.

Un cop finalitzat l'anàlisi de dades dels instruments emprats, podem valorar de forma positiva la primera experiència d' implementació del Treball de Fi de Grau d' Educació Social. Mostra d' això és la valoració tant de l'alumnat com del professorat per sobre de l' aprovat. Tot i així es denoten millores a aplicar i aspectes a mantenir ja que han estat satisfactoris per tots els implicats.

En definitiva, considerem que hem pogut arribar a desenvolupar l 'objectiu proposat per aquest projecte, principalment el d' avaluar l' implementació i fer difusió del nostres coneixements i propostes de TFG. Tot i així, considerem que encara ens queda molt a treballar per extreure tot el profit al TFG tant dins com fora de la Universitat.

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Ferrer, V.; Carmona, M. I Soria, V. (eds.) (2012). *El Trabajo de Fin de Grado. guía para estudiantes. docentes y agentes colaboradores*. Madrid: McGraw-Hill / Interamericana de España, S.A.